

משה חיים פלח

בשיטת הרי"ד בדין ביטול ברוב (ב).....א.
 בדין ביטול ברוב להחיל דינים.....ה.

בשיטת הרי"ד בדין ביטול ברוב (ב)

לענין חלות ביטול, אך לענין דינא דאזלינן בתר רובא לכאורה ל"ש לחלק בין מין במינו לבין מין בשאינו מינו. **והנה** שיטת התוס' בכ"ד דהא דקצר רבי יהודה דמין במינו לא בטיל היינו דוקא בלח בלח, אך ביבש ביבש מודה ופירשו סוגיא דמנחות (כג ה) דשחטה ונבילה בשנימוחה [ובחי' הגר"י" (סס כג) נקט דבאמת לענין דין ביטול ליכא חילוק, אלא דביבש ביבש אחתי איכא למישרי מדינא דאזלינן בתר רובא, דבזה ליכא חילוק בין מין במינו לבין מין בשאינו מינו] ולמה דנקוט עלמא בפשוטו דבלח בלח מודה הרי"ד דאיכא דין ביטול ממש, דהא ממ"נ אוכל האיסור, ניחא [ויעוין משנ"ת לעיל בשיטת הרי"ד בדין ביטול בלח בלח].

אולם בפסקי הרי"ד (מנחות כג ה) כתב להדיא דדינא דרבי יהודה דמין במינו לא בטיל הוי אף ביבש ביבש, וז"ל שם אמר רב חסדא נבלה בטלה בשחטה שאי אפשר לשחטה שתיעשה נבלה ושחטה אינה בטלה נבלה שאיפשר לשחטה שתיעשה נבלה, בשילהי פרק קמא דכתובות אמרי' אמר ר' זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא בין לחומרא כו' וכיון דהוי מחצה על מחצה קיימנן כל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור וזהו לקולא, למדנו מיכן שאם היתה חתיכה אחת שלנבלה ואחת שלשחטה, ונגע באחת מהן ואינו יודע באי זה מהן נגע, אם היה ברשות היחיד ספיקו טמא ואם היה ברשות הרבים

שיטת הרי"ד בכל דוכתא דדדין ביטול ברוב לא נהפך האיסור להיתר כלל, ואינו אלא דינא דאזלינן בתר רובא ותלינן דהך חתיכה דהיתרא היא, ואם אכל כל החתיכות אפילו בזה אחר זה חייב חטאת, וז"ל התוס' רי"ד (ב"ב גא) אם נתערבה חתיכה אחת של חלב בשמים של שומן היא בטלה ברוב ומותר לו לאדם ליקח את אחת מהן ולאוכלה דבתר רובא אזלינן ושלשה בני אדם נמי מותר ליכל שלשתן ואין אשם תלוי נוהג אלא בשתי חתיכות דליכא רובא דהיתירא ואף על פי ששלשה בני אדם מותרין ליכל שלשתן אם אדם אחד אכל שלשתן מביא חטאת שהרי בצירור אכל חתיכה של חלב עכ"ל, וכן הוא בדברי הרי"ד בכ"ד [תוס' ופסקי הרי"ד ב"ב (ג כ) פסקי הרי"ד בזבחים (עב ה) וז"ל וניבטלו ברובא פי' דכל איסורין שבתורה בטילין ברוב אם אינו ניכר, ואף על פי שיבוא לו כל האיסור ענמו בספק כגון כזית חלב שנתערב בשני זיתים שומן ואינו ניכר באין שלשה בני אדם וגוטל כל אחד כזית ואוכל, אך שלא יאכל אחד כולן דקים לן שאכל חלב ויביא חטאת עכ"ל ובפסקי הרי"ד מנחות (כג ה) ובתשו' הרי"ד (סי' ה') ויעוין עוד בתוס' רי"ד (עבודה זרה סו ה) אילו היה בשוגג היה מביא שלש חטאות].

ולכאורה ז"ב לפ"ז הא דקצר רבי יהודה דמין במינו לא בטיל, דלפ"ר היה נראה דלא שייך לחלק בין מין במינו לבין מין בשאינו מינו אלא

כספיקא קצוע והאחרו' האריכו זזה]. ויעוין עוד
 בחזון איש (אהלות סב"ג סק"ד) שכתב דבמין במינו דגלי קרא
 דאינו בטל ברוב הוא הדין ללא אזלין זזה בחר רובא.
ולכאורה לפ"ז ניחא, דאף דקרא דמין במינו לא
 בטיל מיירי דם הפר ודם השעיר דהוי
 לח בלח, והתם יסוד הגידון צדין ביטול ממש, מ"מ
 כיון דגלי קרא דבמין במינו חשיבי לעולם כמחצה על
 מחצה, אמרינן דהוא הדין לענין דינא דאזלין בחר
 רובא, חשיבי כמחצה על מחצה ול"ש זזה דין אזלין
 בחר רובא.

מיהו אכתי ל"ב למשנ"ת בשיטת הרי"ד במקו"א,
 דאף בלח בלח ליכא דין ביטול כלל, אלא דאף
 בלח בלח אזלין בחר רובא כלפי כל משהו ומשהו,
 דא"כ תיקשי דמאי שייך כלל לדון דין ביטול דם הפר
 ודם השעיר כיון דנותן כולו.

ונראה לדון דהנה בתשובת הרי"ד שם עמד לשיטתו
 בזה דתנן (פ"י אכלאים מ"ד) ברזל טמא שצללו עם
 ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור
 טהור מחצה למחצה טמא וכן מן החלמא ומן הגללים,
 וכי"ל איכא התם ביטול ברוב והא ממ"נ איכא ברזל
 טמא, וכה"ג תנן (פ"ט דכלאים מ"ב) אמר גמלים ואמר
 רחלים שטרפן זה זזה אם רוב מן הגמלים מותר ואם
 רוב מן הרחלים אסור מחצה למחצה אסור וכן הפשתן
 והקצבוס שטרפן זה זזה, וכן תנן (פ"י"א דנגעים מ"ב) אמר
 גמלים ואמר רחלים שטרפן זה זזה אם רוב מן הגמלים
 אינם מיטמאין בנגעים אם רוב מן הרחלים מיטמאים
 בנגעים מחצה למחצה מיטמאין בנגעים וכן הפשתן
 והקצבוס שטרפן זה זזה, ותיקשי היאך שייך ביטול
 ברוב.

ותירץ הרי"ד שם ו"ו ומברזל טמא שצללו עם ברזל
 טהור לא קשיא מידי דלא מיבעיא דטומאתו היא
 ברזל טמא שחוזר לטומאה ישנה דטומאתו היא
 מדרבנן אלא אפי"ן אי הוה דאורייתא כוליה כלי בעינן
 מברזל טמא ואז חשיב להיות טמא דברזל שזור לא
 מטמא עד שיעשנו כלי והכא לית כאן כלי מברזל טמא,

כספיקו טהור כו' ואילו היו שמי חמיכות דשחטה
 ואחת דנבלה, ואינה נכרת אי זו היא הנבלה, שאילו
 הייתה ניכרת הוה ליה קצוע וכמחצה על מחצה דמי,
 אלא מפני שאינה ניכרת אי זו היא הנבלה ואי זו היא
 השחטה, היא בטלה ברוב, שאין לומר כל קצוע
 כמחצה על מחצה דמי אלא בשניכר, אבל אם אינו ניכר
 בטל ברוב, הילכך זו הנבלה היא בטלה בשחטות
 ואפילו ברשות היחיד ספיקו טהורות, דכולן חשבינן
 להו כשחטות, דכלל היכא דנגע אמרינן **בחיכה**
דשחטה נגע ואין כאן ספק, ודוקא אם נגע באחת
מהן, אבל אם נגע בשלשתן בודאי טמא דהא קים לן
דנגע בנבלה, והכי אמרי' בצבורות בפר' הלוקח
בהמה תני ר' חייא נבלה ושחטה בטלות זו בזו, ומני
עלה אמ' ר' יוסי ברבי חנינה טהר מלטמא במגע אבל
מטמא במשא, וכיון דנגע בכולהו כאילו נשאן דמי כו'
 עכ"ל.

הרי מבורר דפירש סוגיא דמנחות ביבש ביבש וספק
 באיזו חתיכה נגע, ומבורר גם בדבריו שם
 כשיטתו בכל דוכתא דיסוד הדין משום דתלין דנגע
 בטהורה, אך אם נגע בכולן טמא ממה נפשך, ופירש
 דזהו דינא דטומאת משא לא בטלה, דל"ד משא אלא
 ה"ה בנגע בכולן ואפילו זזה אחר זה.

אולם לכאורה מסבירא גדר הדברים צריך ביאור,
 דלענין דינא דאזלין בחר רובא מאי שייך
 לחלק בין מין במינו לבין מין בשאינו מינו.

ועוד דהרי רבי יהודה יליף הך דינא מדם הפר ודם
 השעיר דהוי לח בלח, וכיון דהתם הוי דין
 ביטול ממש, היאך ילפינן מהתם לדינא דאזלין בחר
 רובא.

אולם הנה יעוין בחידושי הגרש"ש הנדפס מחדש
 (בבא בתרא ס' יב סק"ה) שכתב לברר גדר דינא דמין
 במינו לא בטיל לרבי יהודה, דבמין במינו חשבינן נמי
 למיעוט כמחצה [וביאר שם דזהו נמי גדר דין קצוע,
 וכן האריך הגרש"ש בשערי ישר (שער ד') דגדר קצוע
 היינו דחשיב כמחצה ולא דלא נאמר כלל דין רוב

ודמי למאי דתנן צפרק צתרא דכלאים אמר גמלים וזמר רחלים שטרפן זה זזה אס רוב מן הרחלים אסור אס רוב מן הגמלים מותר מחצה על מחצה אסור וכן הפשתן והקנבם שטרפן זה זזה, וטעמא דמילתא משום דזמר שאינו טווי אינו אסור וכשהוא חוזר וטווי וזו זעינן שיהא או כולו או רובו מזמר רחלים עכ"ל, והיינו דהכא לא זעינן לדין ביטול כלל, דהרי בצרול הטמא לחודיה מז"ע ליכא שם כלי, וכל מה דאית ביה שם כלי היינו בצירוף הצרול הטמא, ולהכי ל"ש לדונו ככלי טמא אלא אי רובו מן הטמא, דשם הדבר נקבע ע"פ רובו [והנהגה החס הוא כלל בלח, ואעפ"כ הור"ך הרי"ד להך טעמא דליכא כאן כלי מצרול טמא, וגרחה משום דהכי דמי לנתינת טעם, דהרי נראה מדברי תשובת הרי"ד (לפנינו) דגדר דינא נותן טעם היינו דכיון דאיהו משפיע על התערובת ל"ש ביה דין ביטול דלח בלח, ודימה לזה דינא דטיפה טמאה שנתערבה במשקין טהורין מחוברין, דאף דלא טימאתן השתא מ"מ אינה צטילה, דכיון דצכחה לטמאות התערובת לא צטלה, וה"נ כיון דמה דאית ליה שם כלי הוא מכת הצרול הטמא, ל"ש לדונו כמי שאינו, והא"נ בגוונא דאף אילו ינטל הצרול הטמא הוא כלי י"ל דצטל כדין לח בלח] וכן צזמר גמלים וזמר רחלים, דזעינן חוט זמר, כיון דבלא זמר הגמלים לא הוא חוט, ל"ש לדונו כחוט זמר [ויש להאריך עוד בזה].

ובזה מיושבת קושית הגרע"א (יו"ד סי' טו) להנך שיטות דהיתר בהיתר לא צטיל, דהיאך שייך ביטול צזמר גמלים וזמר רחלים, [וישעין צנוצ"ת (יו"ד סי' קפ) ובשערי ישר (ש"ג פכ"ב)].

וישעין צתוס' רי"ד צעבודה זה (סי' ה) שכתב וז"ל צפ' כל הזבחים שנתערבו (עמ"ב) מתיב רבא העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אס יש בה טעם דגן חייב צחלה ואף על גב דרובא אורז פי' מדתלי טעמא צנותן טעם שמע מינה ואף על גב דרוב העיסה מן האורז ומיעוטה מן הדגן כיון שהדגן נתן בה טעם חייבת

ומבואר צדברי הרי"ד, דלולי דין נ"ט היה דינא דעושה עיסה מן האורז ומן הדגן דלזלינן צתה רובא, כדין זמר גמלים וזמר רחלים, ולכאורה צ"צ למה דמבואר צדברי הרי"ד דהתם לאו מדין ביטול הוא, אלא דשם הדבר נקבע על פי רובו, היאך מהגני לענין שיעור חלה.

ונראה ע"פ המבואר בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ו מתקן ומנה) וז"ל לחכמים דפליגי על רש"ג וס"ל דלח זעינן דגן כשיעור, ומשום דגם האורז מצטרף להשלמת השיעור, צ"ע אס הוא זה רק צחלה, אבל צמנה מודין לרש"ג דאין האורז משלים לשיעור, או דפליגי גס צמנה, והחילוק ציניהם פשוט, די"ל דגם צחלה דהאורז משלים לשיעור, מ"מ אינו מועיל השלמת שיעורו רק שהדגן שבו יהא צו שם עיסה ויתחייב צחלה ויהיה צו דין טבל של חלה, אבל האורז עצמו י"ל דהוא צפטורו ואין צו דין טבל ואינו חייב צחלה, [ולא תקשי דאין מצטרף האורז להשלים לשיעור כיון דהוא בעצמו פטור, דה"נ אשכחן צירושלמי פ"ד דחלה (ה"ב) חזי קב חטים וחזי קב שעורים וחזי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין לפי מה שהן, ומצטרפין החטים והשעורים לחייב את הכוסמין אף שהן בעצמן פטורין] ולפ"ו הרי לא שייך זאת רק צחלה, **דיש דין שיעור עיסה בהספאל, ודיש צו השיעור מתחייב כל מקצת צפני עצמו צחלה**, ע"כ שפיר שייך צו הך דינא דהאורז משלים לשיעורא אף על גב דהוא

רי"ד, דכל דאיכא רוב דגן דמי לעושה חוט מנמר גמלים ונמר רחלים דשם החוט נקבע על שם רובו, וה"נ שם העיסה נקבע על שם רובה.

ומצתה נראה לדון, דלענין דם הפך ודם השעיר נמי יסוד הדין דלריך לקצוע שם הדבר, אי אית ליה שם דם פר או דם שעיר [ויש להאריך עוד בזה] ובזה ראוי למיזל בתר רובא, אלא דגלי קרא דמין צמינו לעולם חשיב כמחצה על מחצה, ולהכי שפיר אית ליה נמי שם דם השעיר [וכדתנן גבי כלאים וגבי טומאת נגעים וגבי ברזל טמא וברזל טהור דמחצה על מחצה טמא וחשיב נמר לשעטנו ולטומאת נגעים] ומהתם שמעינן בכל דוכתא דמין צמינו חשיב כמחצה על מחצה, ואף לענין דינא דאזלינן בתר רובא וכדנתבאר לעיל [ויעוין בשערי ישר (ש"ג פכ"א) דהך דינא דברזל טמא וברזל טהור דשם הדבר נקבע על פי רובו נמי הוי מהלכתא דאחרי רבים להטות יעו"ש].

בעלמנו אינו מתחייב בזה, משא"כ לגבי מנה אם אך האורז עלמנו לא חייל ביה דין חמשת המינים ממילא אינו יולא בו ידי חובת מנה, וכמו דאין האורז עלמנו נעשה טבול לחלה כמו"כ אינו יולא בו ידי חובת מנה ג"כ, ודין גרירה שבו אינו מועיל רק שיחול דין לחם על הדגן בעלמנו, אבל לא שיטרוף האורז להשלים שיעורא שיהיו יולאין בו ידי חובת מנה עכ"ל, ויעוין עוד בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"י מביכורים) [ובס' זכר יצחק (ס"י ע"א) כתב וז"ל דהא דבעי בעיסה שיעור אין הפירוש דכשיש לו כשיעור הזה חייב מזה השיעור, רק דהפירוש הוא דחייב מעיסה, ועיסה לא נקראת רק כשיש ב' קבין (עדיות פ"א מ"ב) אבל כיון שיש ב' קבין שוב כל מקאת ומקאת ממנה חייבת בחלה ואין החיוב בכלל רק על כל חלק וחלק עכ"ל]

ומבואר דשיעור חלה אינו שיעור בחיוב אלא שיעור בשם עיסה, ומעתה מבוארים דברי התוס'.

בדין ביטול ברוב להחיל דינים

אך תמהו בזה דהא לקמן שם (פ ב) איתא תנן התם ללוחות שנפלו לתוכה מים כל שהו ר"א אומר יזה שתי הזאות וחכמים פוסלין בשלמא רבנן סברי יש בילה והזאה נריכה שיעור ואין מאטרפין להזאות כו' וכתבו תוס' (נד' עט ז) וז"ל חומרא דמי חטאת הוא דמדאורייתא בטל ברובא עכ"ל, אלמא דמהני ביטול ברוב אף להחיל דינים [ועיון עוד בקובץ הערות (סי' נט) ובקובץ"ש (פסקים מד א, ה' אר' קפא) בשיטת התוס' בדין ביטול היתר באיסור].

ועוד תמהו האחרו' [יעוין בקובץ"ש (פסקים שם אר' קפב)] לאידך גיסא בשיטת רש"י, בדגדה (פ א ב) איתא איזהו דם תבוסה הרוב שינא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו ספק מיעוטו בחייו ורובו במותו זהו דם תבוסה כו' ופירש רש"י שם וז"ל דפשיטא לן דלא נפיק מיניה רביעית שלמה לאחר מיתה וספק רובו מחיים כו' רבותא אשמעינן דאע"ג דמספקא לן אי רובו מחיים גזר עליה טומאה ומיהו אי הוה נמי רובא לאחר מיתה אין טומאתו מן התורה דרביעית שלמה דמת בעינן כו' עכ"ל, הרי מבואר ברש"י דלא מהני ביטול ברוב להשלים לשיעור רביעית.

והנה בסתירת דברי תוס' ידוע לבאר, דמודו תוס' דביטול ברוב מהני להחיל דינים, אלא דשאני התם דמיירי בנתערב בפחות מכזית, וסברי תוס' דשיעור כזית הוי שיעור בעצם החפלא, ונמצא דאף במצטל ליכא דין איסור גמור, ולהכי א"א דיחול על המיעוט דין איסור גמור, משא"כ במי חטאת דאיכא שיעור במצטל.

אולם לכאורה אכתי הדברים נריכים ביאור, דלפ"ז איסור חצי שיעור שפיר חייל על המיעוט כדין הרוב המצטל, והרי דין הרוב המצטל דמטרף עם חצי שיעור אחר לשיעור כזית, וכיון דדין זה שפיר חייל על

האחרו' חקרו האם ביטול ברוב מהני אף להחיל דינים או דלא מהני אלא להפקיע ולבטל דינים, ועמדו האחרו' דבפשוטו אשכחנא בזה פלוגתת רש"י ותוס' בסוגיא דזבחים (ע"ה ב) דלמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור אי אפשר שלא ירצה מין על חבירו ויבטלנו שמע מינה תלת ש"מ איסורין מצטלין זה את זה וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא וש"מ התראת ספק לא שמה התראה, ופירש רש"י וז"ל אי אפשר שלא ירצה מין על חבירו כשהוא לועס אותה בפיו נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברוב והבטל בכל מין נוסף על המצטל ונקרא בשמו ונגרע ממינו וא"ל לכוין שלא יהא ממין האחד בטל בחבירו יותר ממה שבטל ממין חבירו בו ונמצא שאין בזהו מין כשיעור דבליזר ליה שיעוריה ולא ידעינן הי מינייהו בצר ליה וכי מתרינן ביה לא ידעינן משום מאי נתרי ביה ונריך להתרות בו משום האיסור הילכך כי מתרו ביה משום פיגול הויא התראת ספק דלמא לא בדידיה תהוי חיובא וכן בנותר ואף על גב דבמסקנא ודאי אחד מינייהו עבר בשעת התראה מיהא ספק הוא בכל אחד אם יעבור עליו אם לא והתראת ספק לאו התראה היא עכ"ל, ומבואר לכאורה דחייל דין הרוב על המיעוט, דמהני דין ביטול ברוב אף להחיל דינים, אולם התוס' שם האריכו להקשות ע"ד רש"י ובתו"ד הקשו וז"ל ועוד קשה היכי מיחייב כלל משום חד מינייהו דמיעוט הבטל ברוב לא מטרף עם הרוב להשלימו לכשיעור דאפילו היתר לא מטרף לאיסור כ"ש איסור לא מטרף לאיסור וא"כ אפילו אם תימצא לומר דהתראת ספק שמה התראה הכא פטור דא"א שלא יתערב מכל אחד ואחד משהו בחבירו וצ"ר ליה שיעורא כו', ומבואר לכאורה דפשיטא להו דביטול ברוב לא מהני להחיל דינים, וחזינן לכאורה דנחלקו בהך דינא רש"י ותוס'.

המיעוט מדין ביטול ברוב, אמאי לא יטרפו השתא שניהם לשיעור כזית [וכע"ז יש לתמוה במה דציארו האחרו' 'יעוין בחי' ר' שמואל ז"ל (פסחים מד ב)] בסוגיא דמנחות (נד ג) דזין יש דיחוי לאיסורין, דבנתמעט לפחות מכזית כיון דנדהה מאיסור גמור, ומשום דכזית הוי שיעור בחפלא, אף דחזר ותפח לא חייל עליה, דהרי מ"מ מאיסור חזי שיעור לא נדהה מעולם, וא"כ איסור חזי שיעור שפיר דהר, ואמאי לא יטרפו, וכן כע"ז יש לתמוה בריהטת דברי הגר"א (סי' נח סק"ח) דלשיטת רבינו חיים כהן היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס איכא איסור חזי שיעור דאורייתא ואמרי' דנהפך הדיחור לאיסור בשיעור חזי שיעור, ויקשה דא"כ אמאי לא יטרפו].

ונתבאר לעיל לדון, דהא לקמן (ק"ג ז) איתא דאין איסור צמר בחלב חייל על פחות מכזית [עכ"פ לרוב ויתכן דאף לוי לא פליג אלא דהבשר והחלב מזטרפי] וחזינן לכאורה דתחילת חלות האיסור לא חייל בפחות מכזית [ובפרק העור והרוטב (קכ"ג) איתא דמפרכס ל"ח סופו לטמא טומאה חמורה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית, ותמהו תוס' דבכריתות (כ"ג ב) איתא דאף פחות מכזית השיב סלטט"ח משום דחזי לאיטרופי, ונתבאר לדון דהיינו דוקא היכא דמעיקרא איכא כזית, אך היכא דמעיקרא ליכא כזית לא חיילא טומאת נבילות] ומעתה י"ל דנהי דהרוב המבטל אסור באיסור חזי שיעור, היינו משום דמעיקרא הוה ציה ולהכי אף השתא חזי לאיטרופי, משא"כ בהך מיעוט דבעינן לדון דיחול עליו השתא איסור מכה ביטול ברוב, י"ל דכיון דלית ציה כזית לא חייל עליה איסורא [ובשיטת רש"י י"ל דדוקא ע"כ תחילת חלות האיסור לא חיילא על פחות מכזית, משא"כ הכא דחינו אלא להחיל דין הרוב על המיעוט, אף בשיטת תוס' י"ל דדאף בכה"ג לא חייל איסור על פחות מכזית].

אך אכתי קשיא בשיטת רש"י, דמדבריו בזבחים מזבאר דביטול ברוב מהני אף להחיל דינים ואף

להשלים לשיעור, ואילו מדבריו בנדה מזבאר דעכ"פ היכא דליכא שיעור במבטל לא מהני ביטול ברוב להשלים שיעור.

ובקוב"ש (פסחים טז) דן מתחילה לחלק דצאיסורין דין שיעור כזית ל"ה שיעור בחפלא אלא במעשה האכילה גרידא, ולהכי צוה מהני ביטול אף להחיל דינים, משא"כ בטומאה ד"ל דהוי שיעור בחפלא ויעו"ש דדן צוה, אולם כבר נתבאר לעיל דבכ"ד משמע דגדר שיעור טומאה ואיסורין שוה [אלא דהאחרו' נידדו דרביעית דס ל"ה דין שיעור אלא שם נפש ואכמ"ל].

ונראה לדון בישוב דברי רש"י, דהנה בצבורות (כ"ג ב) אמר ר"ל משום ר"י נשיאה הלוקה כיר מעט הארץ משיקו צמים וטהור ממה נפשך אי מיא רובא נינהו כיון דעביד להו השקה טהרי להו ואי רובא כיר נינהו כיר לא בר קבולי טומאה הוא מאי איכא משום הנך מיעוטא דמיא הנך בטלו להו ברובא אמר רבי ירמיה לא שנו אלא לטבול בהן פיתו אבל לקדירה לא מצא מיין את מינו וניעור כו' א"ל אציי וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה, א"ל ואת לא תסברא והתנן סאה תרומה טמאה שנפלה כו' א"ל אם טומאה עוררת טומאה טהרה עוררת טומאה איתביה אפר כשר שנתערב כו' ואי אמרת טומאה כמאן דאיתיה דמי נהי דבמגע לא מטמא לטמא במשא הא איתמר עלה אמר ר' יוסי ברבי חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא כו' והא דתנן רבא"י כו' ותיגר"ח אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי דנהי במגע לא מטמא טמא במשא אישחיק דלמא שאני הכא דהויא לה טומאה סרוחה הניחא לבר פדא דאמר טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב הא לא חזיא לגר כו', וצ"ב יסוד הנידון אי טומאה כמאן דאיתיה דמיא או לא, והיאך תלי דין ביטול דטומאת משא בזה.

והנה צהא דסבר בר פדא דטומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב, פירש רש"י שם טומאה חמורה דהיינו משא דאם סרחה ואינה ראויה לגר תו

כיון דתו אינה קרויה נבילה, לית בה דין טומאת משא [ואין להקשות דהי דהנושאה אינו מטמא בגדים, אך מ"מ יטמא הוא עצמו טומאת ראשון, דהרי לא אשכחנא בנבילה טומאת משא מלבד האי דינא דנעשה אז הטומאה כמותה, וי"ל דהיכא דפקע מן החפצא שם נבילה, ולית בה הך דינא דהנושאה נעשה אה"ט, אין בה אף טומאת קלה ע"י משא, וכשאר טומאות כשרץ ושכבת זרע דאין מטמאות אלא במגע ולא במשא כדתנן ברפ"ק דכלים].

ומעשה מבואר נמי הא דאמרינן דאי טומאה כמאן דאיתא טומאת משא לא בטלה, דהנה האחרו' דנו האם דין ביטול ברוב אינו אלא על דינים או דאיכא ביטול אף על מציאות הדבר [ודנו לחלק בזה בין ביטול דיבש ביבש לביטול דלח בלח, וכן יש לחלק בין מין במינו למין בשאינו מינו] ויש לומר דזהו יסוד הנידון אי טומאה שבטלה כמאן דאיתא או כמאן דליתא, דטומאה היא מציאות, ואי אמרי' דביטול ברוב הוי על מציאות הדבר והויא הטומאה כמאן דליתא, ממילא אינה מטמאה אף במשא, אך אי אמרינן דליכא ביטול ברוב אלא על דינים ולא על מציאות, וא"כ ע"כ הטומאה כמאן דאיתא דמיה, ורק דין הטומאה, דדינה לטמא אחרים בטל.

ומעשה יש לומר דהיינו דוקא לענין מגע, דבזה יסוד הדין משום דדינה דמטמאה במגע, אך הא דנתחדש בדין משא, דהנושא את מציאות הנבילה נעשה אז הטומאה כמותה בשעתו, לא תלי בדינה לטמא, אלא בעצם מציאות הנבילה, וכיון דאכתי אית לה שם נבילה, הרי הנושאה נעשה אז הטומאה כמותה בשעתו [ומכח זה טמא אף לאחר שפירש].

ומעשה נראה לדון עד"ו נמי איפכא, דאף דס"ל לרש"י דביטול ברוב מהני אף להחיל דינים, היינו דוקא באיסורין דהוי דין בעלמא, אך בטומאה

לא מטמאה במשא אצל טומאה קלה של מגע מטמא עד שתפסל מאכילת כלב, והרמב"ן לעיל צפרק בהמה המקשה (ט"ז) העתיק פירוש רש"י בסוגין דפירש"ו"ל טומאה חמורה משא שהוא מטמא בגדים טומאה קלה מגע יעו"ש, ושיטת רש"י זריכה זיאר טוצא וכדתמהו התוס' והראשונים דכיון דטעמא משום דנבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה, מאי שנא מגע ממשא.

ונראה לדון בזיאר דברי רש"י, דהנה שם בסמוך איתא מ"ט דבר פדא דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר וגו' הראויה לגר קרויה נבילה ושאונה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ואידך למעוטי היכא דהסריחה מעיקרא ואידך הסריחה מעיקרא לא זריכא קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא, ובזיאר גדר החילוק בין סרוחה מעיקרא לבין היכא דאיתחזי מעיקרא, היה מקום לבאר דהיכא דאיתחזי מעיקרא כיון דכבר חייל עלה שם נבילה תו לא פקע ע"כ שם נבילה, אך יתכן לבאר עוד דע"כ שם נבילה פקע, אלא דטומאת נבילה דחיילא עליה תו לא פקעה"ל.

ומעשה יש לבאר דברי רש"י, דהנה בעיקר דינא דהנושא את הנבילה מטמא בגדים, זיאר האחרו' בכמה דרכים, יש שזיארו דהנבילה היא המטמאה את הבגדים והאדם אינו אלא מעביר טומאה וכעין יד, אך כבר תמהו בזה דהא נבלת עוף טהור נמי מטמאה בגדים אף דאינה מטמאה אלא בבית הבליעה, אלא זיאר האחרו' דגדר הדין דכל זמן דלא פירש ממטמאיו חשיב אז הטומאה לשעתו ואכמ"ל.

ומעשה יש לדון, דלהאי דינא בעינן דאכתי יהא שם נבילה בעצם החפצא, ולא סגי במה דחל דין טומאת נבילה ולא פקע, דכל האי דינא דנתחדש דהנושא את הנבילה נעשה אז הטומאה, היינו בנושא נבילה ממש, ולפ"ז מבואר היטב דהיכא דנפסלה מגר,

* אמנם מדברי הגמ' התם גבי חררת דם משמע לכאורה דגוי דחיייל עלה שם נבילה וי"ל, ויעיין בחי' הגרי"ו שם.

נגע בזולן טמא יעו"ש, ומשמע לכאורה דמפרש רש"י
הך סוגיא מדין הלך אחר הרוז [ויעוין בפסקי הרי"ד
שם] והא דמשמע התם דהוי מדין ביטול, הנה יעוין
בחורת זרעים (פ"ה דמרומות מ"ו) שכתב [בשיטת הרשב"א]
דביבש ביבש אין הביטול על ענש דין החתיכה אלא
הביטול מהני רק להפקיע דין קבוע וממילא אזלינן
בחר רובא, והביא דכן שמע מהגרי"ז, ומעתה ניחא
דהתם אין הביטול אלא להפקיע דין קבוע וממילא
אזלינן בחר רובא, והא שפיר שייך אף בטומאה,
משא"כ בדם תבוסה דליכא שיעורא ובעינן דיחול דין
טומאה על המיעוט, בזה י"ל דכיון דבטומאה דהויא
מזיאות ודאי ל"מ ביטול ברוב ליזור הך מזיאות
דטומאה.

דיסוד הדין הוי מחמת מזיאות הטומאה, ל"ש דמכח
ביטול ברוב תתחדש טומאה, ונהי דלזטל דין טומאה
שייך, היינו דאף דענש הטומאה כמאן דאיתיה מ"מ
דין הטומאה זטל ולא נהגי דיני הטומאה, אך י"ל דהא
א"א דיהיו דיני טומאה בלא מזיאות טומאה.

אלא דלכאורה יש לתמוה מסוגיא ערוכה בזמנחות (כ)
(ג) דאיכא מ"ד שחוטא זטילה בזבילה לענין
טומאה, אלמא דמהני ביטול ברוב אף להחיל טומאה.

אולם באמת יעוין ברש"י זריש הסוגיא שם דפירש
ו"ל זבילה זטלה זשחוטא אס יש שחי חתיכות
שחוטא ואחת זבילה ואין ידוע איזוהי זטלה זהן שאס
נגע באחת מחתיכות אינו טמא **דאמרינן שחוטא היא**,
ויעוין זישר וטוב שם דעמד דמשמע מלשון רש"י דאי